

koji ćemo način dakle industrijalizacijom mljekarstva postići jeftiniju proizvodnju?

Postići ćemo je što boljim iskorišćivanjem:

- a) osnovnih sredstava,
- b) radne snage,
- c) energije, materijala i pomoćnih sredstava.

6. Mogućnost što uspješnijeg nastupa u trgovini. Već smo ustanovili, da suvremeni promet uzrokuje seljenje mljekara u prometne i gospodarske centre. Uvijek i posvuda to ipak nije moguće, nego mljekara ostaje i kao industrija u proizvodnom području. Međutim upravo industrijska organizacija i način rada omogućuje joj, da se uspješno afirmira na tržištu, od kojeg je više ili manje udaljena, samo ako uzmgone naći primjeran asortiment proizvoda.

Dakle vidimo, cijeli je niz faktora uzrokovao, da se u toku desetljeća mljekarstvo razvilo na stupanj industrije. Svi ovi faktori javljaju se više ili manje izražito i kod nas. Zato upravo zahtijevamo, da se poduzme sve, kako bi se naše mljekarstvo idućih godina izgradilo u cijelosti, organiziralo i vodilo po principima suvremene industrije.

Ing. Radovan Novevski, Skoplje

O RADU KONZUMNE MLEKARE U SKOPLJU

(Nastavak)

PRERADA MLEKA

Iz evidencije prerađenog mleka u toku prvoga polugođa proizlazi da je kroz mlekaru prošlo, ukupno 2,269.748 lit mleka. Organizacija prerade mleka je postavljena po odelenjima i to: prijemno odelenje, odelenje za pasterizaciju sa mašinom za flaše, odelenje za izradu jogurta, odelenje za kiselo mleko, odelenje za izradu sira i odelenje za izradu maslaca. U ovim odelenjima postoje sledeća radna mesta:

Prijemno odelenje: Primač mleka, perač kanti, pomoćno osoblje, kvalifikovan radnik, polukvalifikovan i 3 nekvalifikovana.

Odelenje za pasterizaciju: Majstor, polukvalifikovani i 2 kvalifikovana radnika; pomoćno osoblje.

Mašina za pranje boca i punjenje mleka: šef odeljenja, njegov zamenik kvalifikovani, polukvalifikovani i 2 nekvalifikovane radnice, pomoćno osoblje.

Odeljenje za jogurt: Majstor, zamenik, kvalifikovani, polukvalifikovani i 3 nekvalifikovana radnika, pomoćno osoblje.

Odeljenje za kiselo mleko: Majstor, zamenik, kuvari mleka za kiseljenje kvalifikovani, 2 polukvalifikovana i 4 nekvalifikovana radnika, pomoćno osoblje.

Odeljenje za maslac: Majstor, paker maslaca, kvalifikovani i nekvalifikovani radnik.

Sirarsko odelenje: Majstor, zamenik, kvalifikovan, nekvalifikovan i polukvalifikovan radnik, pomoćno osoblje.

Sa radom u ovim odelenjima rukovodi šef proizvodnje. On vrši raspodelu mleka za preradu po odelenjima. Utvrđuje standard proizvoda i prisustvuje pri predaji mlečnih proizvoda u skladište. Šef proizvodnje je odgovoran za pravilno korišćenje odmora radnika.

Obzirom nato da kadar po odelenjima sastavljen je uglavnom od praktičara (starih mlekarâ) koji nisu prošli mlekarske škole niti kurseve, asortiman mlečnih proizvoda ne zadovoljava. Tako na pr. proizvodi se samo: slatko mleko, kiselo mleko u loncima i kantama, jogurt u flašama, beli sir, urda, maslac i ovčije maslo.

U toku 1952 godine mlekarâ je poslala pet svojih učenika — stipendista u mlekarsku školu u Kranj, gde su isti završili sa uspehom i od meseca jula ove godine stupili su na posao. Kod ovih mladih kadrova postoji želja da se rad u mlekarâ poboljša i da se na tržištu pojavimo sa novim proizvodima, kao razne vrste sireva, kefira i dr.

Plaćanje radnika u pogonu vrši se po satnoj nadnici, a na onim mestima gde proces dozvoljava normiranje, plaćanje se vrši po normi, odnosno prema radnom učinku.

Svako odelenje imade svoj proizvodni plan podeljen na mesece i kvartale, tako da se može pratiti uspeh njihovog rada.

Ispunjenje polugodišnjeg proizvodnog plana

Plan za 1954 godinu je baziran na realizaciji otkupa mleka iz 1953 godine. Iz pokazatelja se vidi da za neke proizvode plan nije ispunjen, dok je finansijski prebačen, što se vidi iz pregleda na slijedećoj strani.

Ispunjenje plana se tumači u glavnom radi dobijanja kvalitetnijeg mleka u upoređenju sa prošlom godinom, kada se je u ovim mesecima uvezilo mleko sa teritorije NR Srbije. Otkup mleka iz NR Srbije obustavljen je radi povećane proizvodnje mleka u škopskoj okolini, što je rezultat nabavljenih krava.

Kao drugi faktor ispunjenja plana je što su radnici stekli veću praksu i više iskustva u radu, a sa primenom novih planskih instrumenata, kojima je stvorena veća zainteresovanost za ispunjenje obaveza, a preko toga i svoje zarade. Isto tako pozitivno se odrazilo i to što je prodajna mreža odvojena od mlekarâ i na taj način smanjeni režijski troškovi.

Distribucija mleka

Kao što je napred pomenuto od 1 januara 1954 godine, a prema odluci Narodnog odbora grada Skoplja u reorganizaciji trgovinske mreže 40 prodavnica za mleko i mlečne proizvode pretvorene su u samostalne radnje ili preduzeća, preko kojih konzumni mlekarâ prodaje svoje proizvode.

Nasuprot stanju drugih mlekarâ u zemlji (na pr. mlekarâ u Beogradu) gde raspon između kupovne i prodajne cene pasterizovanog mleka iznosi po 1° litri 12 din. naša mlekarâ koristi raspon između kupovne i prodajne cene samo 5 dinara po litri mleka. Pogrešno bi bilo tumačenje, da opstanak škopske mlekarâ rezultira radi neke specijalne organizacije rada ili pak da ista raspolaže sa savršениjim tehničkim sredstvima, no jedino preimućstvo je u tome što skoro sve proizvedeno mleko iz bliže okoline prolazi kroz mlekaru. Tim je obezbeđena

REALIZACIJA POLUGODIŠNJEG PLANA U STVARNIM I FINANCIJSKIM POKAZATELJIMA

Mesec	Prenos mleko		Kiseo mleko		Jogurt		Sirenje		Urdla		Maslo		Puter		Finansov plan		%
	plan.	ostv.	plan.	ostv.	plan.	ostv.	plan.	ostv.	plan.	ostv.	plan.	ostv.	plan.	ostv.	plan.	ostv.	
I	220.000	219.947	30.000	27.564	30.000	20.965	—	—	—	—	—	—	2.000	2.781	15.000.000	18.022.391	120,15
II	220.000	193.710	40.000	42.017	30.000	27.064	—	—	—	483	—	—	2.000	2.015	15.000.000	17.862.597	115,90
III	270.000	235.565	50.000	51.013	60.000	50.805	6.000	6.728	1.500	1.482	—	—	2.000	1.989	16.000.000	19.165.924	112,78
IV	290.000	234.191	90.000	89.613	70.000	61.120	8.000	8.353	1.500	1.858	2.000	3.825	2.000	2.688	16.000.000	20.074.281	125,04
V	295.000	263.369	100.000	114.950	70.000	72.639	7.000	8.597	1.500	2.327	2.000	1.991	2.000	1.530	19.000.000	23.653.124	124,28
VI	220.000	234.045	100.000	111.351	70.000	64.790	1.000	797	1.500	1.268	1.000	7345	2.000	2.303	19.000.000	20.308.068	106,88
Ukupno	1.415.000	1.380.327 94,14%/	410.000	436.508 106,46%/	330.000	297.383 90,11%/	22.000	24.480 111,27%/	6.000	7.388 123,13%/	5.000	6.550 133,99%/	12.000	13.276 110,60%/	100.000.000	118.589.275	118,587%

sigurnija prodaja mleka što nije slučaj kod ostalih mlekara u zemlji. Imajući u vidu da sa količinom mleka koja prolazi kroz mlekaru koristi kapacitet sa oko 30% dolazi se do zaključka da opstanak konzumne mlekare leži u sledećem:

1. Mlekare u većim mestima (kao Beograd ili Novi Sad) ne mogu da zadovolje svoje potrebe iz bliže okoline pa su prinuđene da mleko otkupljuju iz daljeg mesta, što sve povećava transportne troškove. Isti slučaj bio je prošle godine sa skopskom mlekarom, kada je uvozila mleko iz područja Zaječara, Kragujevca, Leskovca, Peći, Prištine i dr. mesta, gde su transportni troškovi iznosili oko 6 din. po 1 litru mleka. Sa povećanom proizvodnjom u bližoj okolini tokom ove godine obustavljena je nabavka mleka iz udaljenih rejona te transportni troškovi celokupnog mleka ne iznose više od 2 din. Ukoliko se budu povećale potrebe mleka u gradu ista će biti prinuđena da mleko nabavlja iz veće udaljenosti.

2. Mlekara je obezbeđena sa dovoljnim ako ne i velikim sitnim inventarom i drugim potrošnim materijalom po relativno nižim cenama, tako da do danas nije bila izložena troškovima za obnovu istih.

Ove momente sam naveo da bi se moglo videti da razlika od 5 din. između kupovne i prodajne cene nije realna i da mlekaru sigurno vodi u gubitak.

Sa formiranjem otkupne i prodajne cene mleka kao na pr. u Beogradu zaista su pogodeni neposredni proizvođači i destimulativno deluje povećanju proizvodnje, a isto tako su pogodeni potrošači, jer mleko dobivaju po relativno visokoj ceni. U upoređenju sa ovom situacijom, kod nas imademo drugi slučaj t. j. otkupna cena mleka koju dobivaju proizvođači mleka i prodajna cena koju plaćaju potrošači, a koje su formirane od strane odbora proizvođača i Narodnog odbora, može se reći da zadovoljavaju.

Distribucija mleka koja je sada organizovana u Skoplju, preko samostalnih radnji i preduzeća ima svojih loših strana u sledećem:

1. Zbog široke mreže malih prodavnica otežava se i poskupljuje transport od mlekare do istih, jer ti troškovi iznose oko 1 din. i pol po litri mleka.

2. Radi toga što prodavnice nisu obezbeđene modernim uređajima sa hladnjačama (a ukoliko ih ima ne koriste se pod izgovorom da ih skupo stoje) dešavaju se česti kvarovi mleka i na taj način stvara se nezadovoljstvo kod potrošača. Uobičajena je praksa da prodavnice uzimaju minimalnu količinu mleka, za koje su sigurni da će se prodati najkasnije do 9 časova i radi toga se stvaraju gužve pred mlekarama u jutro. Dobija se utisak da mleka nema dovoljno i ako ga u centralnoj mlekari imade.

Proučavajući problem distribucije mleka, Upravni odbor mlekare se uverio da nema uslova za povećanje prodajne cene, niti pak smanjivanja otkupne cene mleku, te je donesena odluka da se organizuje prodaja svežeg pasterizovanog mleka direktno potrošačima. Glavni motivi za donošenje ovakove odluke bili su sledeći:

1. Obezbeđuje se svakodnevno snabdevanje mleka male dece i onim kojima je mleko najpotrebnije.

2. Izbegava se stvaranje gužvi i redova pred prodavnicama.

3. Izbegava se posredništvo t. j. mlekara plasira mleko u boljoj ceni, jer prodavnicama prodaje po 38 din. franco prodavnica, a potrošačima po 42 din. donošenjem u kuće.

Sa ovom odlukom upoznati su privredni organi i u nekim delovima grada započela je ova organizacija, pa se u praksi pokazalo da je ostvarljiva i korisna, kako za mlekara tako i za potrošače.

Kao problem za ostvarenje ovakovog načina distribucije po celom gradu, pojavljuje se nedostatak preventivnih sredstava i radi toga dat je predlog Narodnom odboru da se isti nabave ili pak se odobri nošenje mleka preko privatnih lica, pod uslovom da im se za uslugu plaća po 2 din. po litru.

Pored ovakovog načina distribucije predviđa se da se u gradu otvore tri do četiri moderna mlečna restorana pod upravom mlekare. Ovi bi bili snabdeveni u svako doba kvalitetnim mlekom i mlečnim proizvodima, koje proizvodi mlekara.

Ukoliko se ne bi mogli stvoriti takovi uslovi za rad da mlekara daje stanovništvu kvalitetno mleko i da istovremeno bude glavni faktor za unapređenje stočarstva — odnosno mlekarstva skopske okoline — ne preostaje ništa drugo sem da N. O. dade svoju dotaciju.

Ispunjenje društvenog plana u prvom polugođu

Prema knjigovodstvenim podacima izlazi da je u prvom polugođu mlekara uspeła da ispuni svoje obaveze postavljene društvenim planom, što se vidi iz sledećeg pregleda:

	Planirano:	Ostvareno:	
Brutto produkt	99,810.230	109,859.405	110%
Materijalni troškovi	82,109.786	92,024.088	112%
Narodni dohodak	17,701.444	17,835.317	100,5%

Raspodela narodnog dohotka

Platni fond	5,932.400	5,568.280	93,5%
Socijalan doprinos	2,665.330	2,616.484	100%
Kamata osnovnih sredstava	2,704.700	2,428.246	90%
Kamata obrtnih sredstava	914.144	900.000	98%
Amortizacija	5,484.870	5,484.867	100%
Ukupno	17,701.444	16,997.877	96%
Razlika	(— +)	+ 837.440	

Kad bi se iz ove razlike od 837.440 Din podmirio platni fond, socijalno osiguranje i kamate na obrtna sredstva u planiranom iznosu, preostala bi dobit od Din 164.474.—.

Ostvarene obaveze iz prvoga polugođa u odnosu na celokupni godišnji plan ispunjene su za 50% što ne zadovoljava, jer proizvodnja u drugom polugođu opada, preostale obaveze ne mogu da se ispune kao u prvom polugođu i zato je potrebno da se ovo pitanje još odmah postavi pred Narodni odbor i da se donese rešenje, ne čekajući kraj godine. Pokrivanje gubitka na kraju godine pretstavlja samo delimično rešenje sa kojim se u krajnjoj liniji neće rešiti problem onako kako zahtevaju opšti interesi.

Smatram da je potrebno u interesu što bržeg razvitka proizvodnje mleka u našoj zemlji, a u interesu obezbeđenja kvalitetnog mleka za ishranu male dece

i radnog stanovništva, da se problem rada svih mljekara u zemlji prouči odvojeno, i da se istima prema njihovoj humanoj i socijalno-ekonomskoj ulozi da i određeno mesto u našoj zajednici.

U svakom slučaju smatram da se njihova namena kosi sa zahtevom da one ostvaruju dobit, jer to u krajnjoj liniji ide na štetu kako neposrednih proizvođača tako isto i potrošača.

Slavko Marić, Nova Gradiška

SA SASTANKA PREDSTAVNIKA ZADRUŽNIH MLJEKARSKIH ORGANIZACIJA KOTARA NOVA GRADIŠKA

U zadnje dvije godine mljekarski pogoni na području kotara Nova Gradiška prilično su se naglo razvili, naročito pri zadružnim organizacijama. Tako smo u početku god. 1953. na području cijeloga kotara imali svega jednu mljekaru, koja je otkupljivala na dan 2 do 6.000 litara mljeka. God. 1953. i 1954. osnovane su daljnje dvije zadružne mljekare i to u Okučanima i u Novoj Gradiški; mljekara pri zadrugi Dragalić je ispostava zagrebačke mljekare; na području Nove Kapela je sabirna stanica mljekare iz Županje, i tako su na području kotara Nova Gradiška sadašnji dnevni kapaciteti povećani od 11 na 17.000 litara mljeka.

Nagli razvoj mljekarstva donio je sa sobom i čitav niz problema, koje nije moglo riješiti samo mljekarsko udruženje Hrvatske, pa je na inicijativu Zadružnog poslovnog saveza u Novoj Gradiški održan zajednički sastanak predstavnika gore spomenutih mljekarskih organizacija.

Kod razmatranja tih problema ustanovilo se, da je nesklad u otkupnoj cijeni mljeka na području, kamo je došla Zagrebačka mljekara. Ona je povisila otkupnu cijenu, ali je kasnije nešto snizila. Nastavila se je konkurencija između mljekare Županja i Staro Petrovo Selo, a to se naročito loše očitivalo na otkupnom području Nova Kapela. Na rečenom sastanku nastojale su mljekarske organizacije riješiti sporne probleme, pa je Savezu predloženo da se na skupštini formira odbor za mljekarstvo i stočarstvo, koji bi na području našega kotara vodio opću politiku razvoja stočarstva i mljekarstva, te na taj način stvarao snošljive odnose između pojedinih organizacija i uklanjao nesocijalističke odnose u otkupu, određivanju cijena i t. d., a s druge strane taj bi odbor pomogao samim proizvođačima, da povećaju proizvodnju i poboljšaju kvalitetu svojih proizvoda. Dalje je razmotreno pitanje, kako ćemo zainteresirati pojedine zadružne organizacije, koje nemaju svojih mljekarskih pogona, za razvoj stočarstva na njihovu području, te stvarati stočarske ogranke, koji bi pripomogli, da se poveća proizvodnja mljeka.

Pored ostalog, razmotren je prijedlog, da se u Novoj Gradiški otvori prodavaonica mljeka, o kojoj se već dugo govori. Zaključeno je, da se prodavaonica otvori u najkraćem roku, jer je prijeko potrebna građanstvu.

Kako ima pojedinih područja u kotaru, gdje se još ne otkupljuje mljeko, predloženo je, da mljekarske organizacije, koje gravitiraju prema tome području, organiziraju otkup, kako bi se u jednu ruku i tamo pojačao razvoj stočarstva, a u drugu ruku, kako bi se bolje iskoristio kapacitet naših mljekara.

Za ovo kratko vrijeme, otkako je otvoreno više mljekara na području kotara, naši proizvođači, koji proizvode oko 10 milijuna litara mljeka na godinu, plasiraju na naše tržište svega oko 20%, a dobiju za njega na godinu 32.000.000 dinara, ako se uzme prosječna otkupna cijena 16 dinara po litri, a to je vrlo mnogo s obzirom na vrijeme, kad se mljeko nije otkupljivalo.